

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

JHL kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi.

Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma VANUPO on lakisääteinen, valtioneuvoston nelivuotiskausittain hyväksymä poikkihallinnollinen ohjelma, jonka tavoitteena on edistää nuorten kasvu- ja elinoloja. Ohjelmassa kulloinenkin hallitus määrittelee nuorisotyön ja nuorisopolitiikan tavoitteensa sekä toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi.

Nuorisolain mukaan nuorisotyöllä tarkoitetaan nuorten kasvun, itsenäistymisen ja osallisuuden tukemista yhteiskunnassa. Nuorisotyö on kasvatuksellista toimintaa, jossa keskeistä on nuoren kohtaaminen yksilö- tai ryhmämuotoisessa toiminnassa. Nuorisotyötä toteutetaan sekä ammatillisesti että vapaaehtoistoimintana monenlaisissa ympäristöissä. Yksi laadukkaan nuorisotyön elementti on nuorten kanssa toimivien ammattitaito. Nuorten kanssa työskentely vaatii laaja-alaisia tietoja ja taitoja sekä kattavaa osaamista. Suomella on pitkä historia nuorisotyön koulutuksessa ja sitä on tarjolla kaikilla koulutusasteilla sekä erilaisissa non-formaaleissa ympäristöissä. Suuri osa nuorisotyöntekijöistä on Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL:n jäseniä, ja JHL toimii nuorisoalan ammattilaisten edunvalvojana niin työmarkkinaneuvotteluissa kuin koulutuspolitiikassakin.

JHL näkee luonnoksessa valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi paljon hyvää. JHL on kuitenkin syvästi huolissaan siitä, ettei näiden hyvien tavoitteiden toteutumiseksi ole asetettu selkeitä mittareita, eikä esimerkiksi ennaltaehkäisevään työhön ole resursoitu riittävästi. Esityksessä ehdotetaan kansallisten tavoitteiden toimenpiteinä mm., että Suomi pyrkii vahvistamaan laadukkaan nuorisotyön merkitystä kasvatuksellisena toimintana ja vahvistamaan nuorisotyöntekijöiden laadukasta koulutusta, ja edistää nuorisotyön kehittämistä tieto- ja tutkimusperustaisesti muun muassa nuorisotutkimuksen avulla. Mielestämme nämä ovat hyvin tärkeitä tavoitteita. Hallitus on sanonut panostavansa nuorten hyvinvoinnin tukemiseen, erityisesti ennalta ehkäiseviin toimiin, mikä tavoite tietenkin on erittäin kannatettava. Tälle tavoitteelle soisi näkevän myös konkreettisia toimenpidesuunnitelmia, joiden toteuttamiseksi tosiaan tarvitaan yhteistyötä yhteiskunnan eri toimijoiden kesken. Ohjelmassa ei valitettavasti kuitenkaan aseteta

selkeitä, mitattavia tavoitteita nuorten hyvinvoinnin parantamiseksi, eikä siinä esitetä juurikaan uusia, nuorten hyvinvoinnin kannalta merkittäviä toimia. JHL:ssä kysyimme myös jäsenistöltämme, nuorten parissa työskenteleviltä nuorisoalan ammattilaisilta kommentteja esitykseen. Osan huomioista jaamme teille tässä lausunnossa.

Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

JHL huomauttaa, että tavoitteen toteutumiseksi on ihan ensimmäiseksi tärkeää korjata oppilashuollon nyt riittämättömät resurssit välittömästi tarvittavalle tasolle. Toimenpiteenä kulttuurillinen tukeminen on hyvä ja kannatettava asia, mutta ensin on luotava riittävä oppilashuollon tuki ja tämän jälkeen kulttuuriesteettinen ympäristö. Peräänkuulutamme myös konkreettisia toimenpiteitä työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön kehittämiseen.

Nuorisoalan ammattilaiset tapaavat päivittäin lukuisia erilaisia nuoria, ja ovat todennet opetuksen digitalisoitumisen olevan iso kuormitustekijä nuorille. Olisikin tarkasteltava kriittisesti, onko kaikkea oppimateriaalia järkevä tarjota digitaalisena vai tulisiko parempia oppimistuloksia ja jaksavampia opiskelijoita perinteisillä kirjoilla. Tämä koskee lähinnä lukio-opiskelijoita. Lisäksi oppilaitoksiin ja työpaikoille on jaettava tietoa ja tarjottava osaamisen laajentamista niiden nuorten tukemiseen, joilla on arjessa ja työssä selviytymistä hankaloittavia oppimisvaikeuksia tai neuropsykiatrisia haasteita.

Riittävät harrastukset: On varmistettava tasavertainen harrastamismahdollisuus kaikille nuorille niin kasvukeskuksissa kuin syrjäseuduilla, sekä erilaisista asioista kiinnostuneille nuorille, ja vaikka teatteritoiminta harrastuksena onkin jollekin mieluisa, ei se kuitenkaan puhuttele kaikkia nuoria, joten resursseja pitää ohjata myös muihin harrastusmahdollisuuksiin.

Hyvinvoinnin edistäminen koulutuspalveluissa, eli että nuoret koulussa ja oppilaitoksissa voivat hyvin, on yhteiskunnallisesti ensisijaisen tärkeä tavoite. Se edellyttää kuitenkin myös toimenpiteinä oppilaitoksilta lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraamista ja resursseja.

JHL on huolissaan siitä, että hallituksen ja tämän esityksen tavoitteet eivät vaikuttaisi lainkaan kulkevan samalla linjalla resursoinnin kanssa. Tavoitteiden vastaisesti nuorisotyön määrärahoja supistetaan, ja juuri ennaltaehkäiseviä palveluja kuten työpajatoimintaa ja etsivää nuorisotyötä uhkaa näin ollen vakava resurssipula.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Nuorisoalan kentältä muistutetaan, että ennaltaehkäisevä mielenterveystyö ei tarkoita terapiaa. On hyvä, että terapiaresursseja vahvistetaan, mutta samanaikaisesti on vahvistettava nimenomaan aidosti ennaltaehkäiseviä toimia, jottei terapian tarvetta välttämättä pääsisi edes syntymään. Kulttuurilla hyvinvointia -ajatus saa kentältä kannatetusta, mutta muistutetaan, että nuoret tarvitsevat siihen ammatillisen tuen.

Nuorten ja varsinkin erityisnuorten harrastustoiminnan toteutumisen varmistamiseksi tarvitaan seurojen ja yhdistysten toimijoille koulutusta erityisnuorten kanssa työskentelyyn. Rahoitusta tulisikin korvamerkitä erikseen osaamisen ja resurssien varmistamiseen.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Yleisesti ottaen JHL:ssä katsotaan, että suunnitellut toimenpiteet hyviä. Lisäksi tarvittaisiin toimenpiteitä, joilla saadaan kuuluviin niiden nuorten ääni, jotka eivät ensimmäisenä ole osallisuustoiminnassa mukana ja/tai ovat erilaisissa haastavissakin elämäntilanteissa.

JHL:stä muistutetaan myös, että nuorten yhteiskuntavastuullista osallistumista edistää juuri nuorisoalan työntekijöiden hyvä ammatillisuus. Mikäli nuorisotyöntekijällä ei ole taitoja vahvistaa nuorten yhteiskunnallista osallistumista, on hankalaa tukea nuorten osallisuutta ja osallisuustaitojen kehittymistä. JHL:n kentällä pohditaan, miten laadullisesti arvioidaan nuorten osallistumista ja yhteiskuntavastuuseen oppimista. Tavoitteena tulisi olla avoin puhumisen malli ja arvolähtöinen ohjaaminen, jotta nuoret ymmärtävät reaaliaikaista tilannetta yhteisössä ja ymmärtävät osallisuuden osana vastuullista kansalaisuutta. Nuorisoalan ammattilaiset muistuttavat, että esimerkiksi luontokatoon voidaan vielä vaikuttaa, jos nuoret alkavat ymmärtää resurssiviisaasti toimintoja ja opitaan tutkitun tiedon hyödyntämistä yhdessä.

Nuorten turvallisuuden tunne ja turvallisuus vahvistuvat: ennaltaehkäisevään työhön etenkin nuorisotyössä on varattava riittävästi resursseja. Esityksessä toimenpiteet ovat hieman ohuesti aukikirjoitettu. Tutkimustiedon valossa on kuitenkin jo tiedossa, mitkä asiat heikentävät nuoren hyvinvointia ja mitkä asiat voivat aiheuttaa oireilua väkivaltana tai rikollisuutena. Tutkimustietoa kannattaisi hyödyntää laajasti.

Tavoite 8: On tarpeen lisätä taloudellista resurssia nuorisotyöhön myös sen osalta, että voidaan panostaa nuorten resilienssin vahvistamiseen haastavien tilanteiden kohtaamisessa selkeyttämällä ja kasvattamalla nuorisotyön roolia yhteisöllisyyden vahvistajana.

JHL nostaa esille myös huolen siitä, että vaikka VANUPO:ssa useassa kohdassa puhutaan nuorisotyöntekijöiden riittävästä osaamisesta, silti nuorisoalan osaamiskeskustoimintaa supistetaan mittavasti, puhumattakaan aikuiskoulutustuen leikkaussuunnitelmista. Näemme tässä ison ristiriidan nuorisoalan ammattilaisten ammattitaidon ylläpidon ja jatkuvan kehittymisen kannalta.

Yleisesti ottaen JHL:ssä katsomme, että nuorisotyön rooli nuorten hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä on kirjattu VANUPO:ssa hyvin auki, mutta toimenpiteisiin ja resurssien varmistamiseen tulisi kiinnittää ohjelmassa reippaasti tarkempaa huomioita.

Nuorisotyön ja –toiminnan tukemisen linjaukset

-

Painopisteet nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

-

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

-

Muita näkemyksiä ohjelmasta

Ehrnsten Lena
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry - Hanna Takolander,
koulutuspoliittinen asiantuntija, JHL ry